

PŘÍBĚHY Z ALTERNATIVNÍHO ČESKOSLOVENSKA

VERSCHLUSS

K A R E L D R E X L E R

VERSCHLUSS

PŘÍBĚHY Z ALTERNATIVNÍHO ČESKOSLOVENSKA

VERSCHLUSS

K A R E L D R E X L E R

FANTASTICKÁ
ÉPOCHA

Copyright © Karel Drexler, 2018
Cover Illustration © Žaneta Kortusová, 2018
Cover Art © Lukáš Tuma, 2018
Czech Edition © Nakladatelství Epoque, Praha 2018

ISBN 978-80-7557-154-0 (print)

ISBN 978-80-7557-614-9 (ePub)

ISBN 978-80-7557-615-6 (mobi)

ISBN 978-80-7557-616-3 (pdf)

Zdeňkovi

„Autor podotýká, že už není žádný mladík, že kouří mnoho cigaret, doutníků a dýmek, takže se mu špatně dýchá a bolí ho u srdce. Přesto doufá, že tuto knihu dopíše, že to stihne. Také je třeba podotknout, že pisatel se už dávno smířil s tím, že se po smrti dostane do pekla, ale že se tam nějak zabydlí, a proto se nebojí psát si, co chce...”

Karel Drexler, Praha 1968

*Prapory jsou zdrány,
krov je hříčkou hromu,
přec jen budem pány
my ve vlastním domu.*

*J. V. Sládek
Byli jsme a budem*

EDIČNÍ POZNÁMKA

Je obtížné nahlížet na naši nedávnou historii optikou dnešního objektivismu. Euforie, která zcela přirozeně zaplavila naši společnost po formálním zrušení Beranovy doktríny v roce 1968, vedla k odhození – v některých případech až k paušálnímu zavržení – všeho, co se i byť jen vzdáleně pojilo s minulým izolacionistickým režimem. Dnes – po padesáti turbulentních letech, plných kulturních, vědeckotechnických a společenských změn – jsme tak při snaze porozumět událostem minulosti často odkázáni jen na zprostředkované výpovědi, nepřímá svědectví a dohady.

Nedávno odtajněný archiv Beranovy administrativy (1927–1968) pomohl objasnit jen překvapivě málo ze záhad a tajemství, které obklopují čtyřicetiletou historii druhorepublikového Československa. Připomeňme, že archiv tajného vládního výboru Blaník se dodnes nepodařilo lokalizovat. Co přesně se stalo s Edvardem Benešem, kam se ztratil Karel Čapek a jaký osud stihl Jana Masaryka, nám tedy prozatím uniká.

Ani zahraniční informační zdroje nám nemohou v pátrání mnoho pomoci. Díky Beranově doktríně se Československo již během třicátých let proměnilo v jakousi černou díru uprostřed Evropy, v které tu a tam zmizel nějaký zvěd či dobrodruh, ven z ní však neunikalo nic a naši sousedé se brzy naučili před tímto molochem zavírat oči.

Rekonstruovat druhorepublikové události, pochopit příčiny a správně interpretovat jejich následky proto dnes vyžaduje soustavnou a soustředěnou, vpravdě mravenčí vědeckou práci. Nutno však dodat, že ani hodiny a hodiny strávené studiem historických pramenů a dobových artefaktů nezaručují dnešním vědeckým pracovníkům proniknutí k pravé podstatě věcí. Ukazuje se, že nánosy propagandy, lži a záměrného zkreslování faktů zanechané Beranovým režimem vně i uvnitř republiky jsou mnohem mohutnější, než by se dalo racionálně očekávat.

Vzpomeňme zde na nedávnou, vpravdě výbušnou zprávu mezinárodního vědeckého týmu vedeného prof. A. Greenem, který po mnohaletém zkoumání troskek severní podzemní části brněnské Zbrojovky prohlásil, že na místě zcela jistě probíhal atomový výzkum, a výbuch závodu v roce 1935 připisal incidentu při výrobě nové zbraně. Jedním z důkazů potvrzujících tuto teorii mělo být i tělo Willema de Sittera, známého matematika, teoretického fyzika a astronoma, blízkého spolupracovníka Alberta Einsteina, které bylo při průzkumu Zbrojovky nalezeno v jedné zasypané laboratoři. Dnes již víme, že tam tělo bylo implantováno, že de Sitter zemřel v rodném Holandsku, necelý rok před brněnskou katastrofou. Proč tam však tělo bylo umístěno, je dosud zahaleno tajemstvím a není ani jisté, zda měl výzkum ve Zbrojovce nějaký vliv na finální úspěch týmu profesora Jarkovského, kterému se v roce 1945 podařilo uvést do provozu první atomový reaktor na světě.

Edice *Za oponou*, jejíž první svazek držíte v rukou, si klade za cíl přiblížit čtenářům druhou republiku prostřednictvím svědectví dobových autorů. A to ne pri-

márně těch potlačovaných a perzekuovaných, kteří většinou nabízejí jen jednostranný pohled na celou problematiku a akcentují totalitní prvky Beranova režimu, ale především těch autorů stojících kdesi na okraji, jejichž hlavním zájmem není kritika soudobého společenského uspořádání. Autorů, kteří se soustřeďují na jednotlivého člověka v roli trpitele.

Jedním z hlavních představitelů takzvaného *krajního proudu* – tak jak ho popsal prof. V. Krčmář ve své uznávané studii *Světy za obzorem* (Pedagogické nakladatelství UK, Praha 1981) – je zcela jistě Karel Drexler. Oficiální druhorepubliková kritika ho programově ignorovala, nicméně od poloviny devadesátých let minulého století jeho popularita stále roste a z kultovního autora se postupně stává nepřehlédnutelný fenomén, vpravdě kategorie sama pro sebe.

Svazek *Verschluss: Stíny nad Prahou* byl nalezen v mistrově pozůstalosti teprve nedávno. Objevil ho dr. V. Bílek, dnešní majitel smíchovské vilky, v které Drexler žil až do své předčasné smrti.

Z části text odkazuje na některé prvotní autorovy práce, z části ho tvoří materiál nový, dosud nepublikovaný. Autor se v něm vyjadřuje k většině témat typických pro *krajní proud*, a nabízí tak pohled na život člověka v uzavřeném, od evropského a světového dění odtrženém prostředí.

Nalezený text byl zubem času značně poškozený, o jeho rekonstrukci se postarali Mgr. D. Šenk, RNDr. P. Obluk a PhDr. D. Vácha, Ph.D., primárně za pomoci Boltzmannovy metody paralelní transkripce. Vydáváme ho záměrně jen s minimem historických poznámek, které

VERSCHLUSS

doplňují původní vydání díla (Musaion, Praha 2015), určeného pro akademickou veřejnost. Věříme, že si takto čtenář bude moci lépe vychutnat atmosféru jednoho z nejzvláštějších období našich dějin.

STÍNY NAD PRAHOU

I. PŘIVÍTÁNÍ

Váša Žlutaj se ploužil ulicí. Cestu k tetce Pluhové znal samozřejmě dobře, ale nikterak mu to kroky nahoru na Malvazinky neulehčovalo. V ruce táhl obouchaný papírový kufr převázaný hnědým páskem; zahalený do prošoupaného vlněného kabátu připomínal vystěhovalce, člověka bez naděje, trosku, a ne mladého, sotva dvacetiletého muže.

Rozhlížel se po známých nárožích a před očima viděl to, co již dlouhou dobu považoval za ztracené, utopené v nánosech minulosti. Bydlel tady s rodiči do svých dvanácti let, než rodinnou vilku přenechali tetce Pluhové a přestěhovali se do malého domku v Kladně–Kročehlavech. Do Prahy za příbuznými jezdili celkem často, ale po dědově smrti bylo snadné nechat se uchláčolit falešným pocitem bezpečí. Vzpomínal, jak sedával u tetky v kuchyni v koutku ošoupané sedací soupravy, cumlal bonbony od babičky a srkal čaj, navenek se usmíval, ale uvnitř se třásl. Dědův stín ho neopouštěl. Ten den, kdy se jeho život proměnil v peklo, si pamatoval naprosto přesně, nevěděl ale, jak se osvobodit, jak kolotoč strachu a pochyb zastavit.

Ze zamyšlení ho vytrhla sprška, kterou ho ohodila zelená V3Ska, jež s rachotem projela hlubokou louží. Na korbě seděli vojáci, kolébali se do rytmu výmolů, v koutcích úst cigarety, v očích otupělou zarputilost. Vášu před narukováním zachránil šedý zákal na levém

oku. Chvilí nákladák sledoval pohledem a všiml si malého bílého emblému pohraniční stráže na dveřích řidiče. Co dělalo *Verschluss komando* v Praze?

Vůz zmizel za rohem, Váša pokrčil rameny a odbočil hlouběji do vilové čtvrti. Roztržitě přejížděl prsty po rozpadajícím se betonu plotu kolem špatně udržované zahrady, jeho kroky se zpomalovaly, až se nakonec zastavil a nepřítomně hleděl před sebe.

Spolužáci na základní škole mu říkali Prasečí rypák. Měl velké uši, řídké vlasy a v pubertě se mu malá očka zalila tukem, a tak to k němu docela sedělo. Zvykl si na to, ale tajně doufal, že se přezdívkou zbaví, až se přestěhují na Kladno. Ale nestalo se tak. Dodnes mu nebylo úplně jasné, jak se to mohlo stát.

Na Kladně se vyučil holičem, ale protože o práci byla nouze, poslali ho rodiče do hlavního města. Slovo dalo slovo, a když otec tetce přislíbil, že jí Váša bude odvádět celou výplatu a nechá si jen „diety“, souhlasila, že u ní může bydlet, a dokonce mu sehnala flek.

Váša položil kufr na zem, vytáhl z kapsy cigarety a jednu si zapálil. Je to už tak dávno, říkal si. Zaplavovaly ho vzpomínky, postupně, jako příliv, a stejně neúprosně. Pamatoval si, že ve školce bylo vše jinak. Měl spoustu kamarádů, honili se v parku, podnikali výpravy na hřbitov, v zimě bruslili na Vltavě a sánkovali na Mravenčáku. Jenže od incidentu s dědou se vše změnilo. Bylo mu tenkrát pět. Na učilišti si v knihovně půjčil nějaké knihy o psychologii a snažil se to pochopit v naději, že se svého trápení zbaví, ale bylo to marné.

Váša vyfoukl kouř, chraptavě zakašlal a odhodil vajgl do louže. Nohy se mu přestaly třást, cigareta mu dala odvalu. Sebral kufr a vykročil. Přešel na druhou stranu ulice, přidal do kroku a po chvíli se zpoza rohu

vyloupila jejich stará vila. Zdála se mu menší, podivně nahrbená, s nepřírozně dlouhým stínem. Váša se zhluboka nadechl a naklonil se, jako by postupoval proti silnému větru.

Neochotně vzal za orezlou kliku; branka nepříjemně zavržala.

„Vítej, Vášo,“ řekla tetka Pluhová, když se usadil v kuchyni u stolu. Strýc seděl v rohu místnosti a luštil křížovku. Jen zvedl hlavu a nezájemně se usmál.

Tetka byla kost a kůže. Na hlavě měla fialového beránka a vypadala jako někdo z filmu pro pamětníky, možná jako vaše nepříjemná sousedka.

„Tak podívej,“ řekla tetka. „Husy, kachny, kuřata ti péct nebudu. Chápeš?“

Váša pokrčil rameny. Věděl, jak lakomá tetka je. Rozhlížel se po místnosti, a i když se tomu vědomě bránil, hledal detaily, které zůstaly od jejich odstěhování stejné. Lampička v rohu měla naprasklé stínítko, pozůstatek zásahu míčem, a pohovka byla podložená špalíkem, který pomáhal otci zabrousit.

Tetka mezitím dál vysvětlovala domovní řád: „Maso se nevede. Vařím jenom jídla z brambor. Škubánky, placky, šišky, cmundu nebo kaši. Ráno se snídá chleba s čajem. Celou výplatu budeš dávat mně. Na prkno. Rozumíš? Na prkno. Na linu nešoupej nohama.“ Tetka se odmlčela a zkoumavě si ho prohlížela. „Neloupají se ti chodidla?“

„Ne,“ řekl udiveně Váša.

„Protože kdyby se ti loupaly, musel bys spát v ponožkách, abys mi nezaneřádl prostěradla. Kouříš?“

„Kouřím,“ přikývl Váša.

„Tak to tady u mě v domě kouřit teda nebudeš. A víš proč? Protože bych musela větrat a utíkalo by mi teplo oknem ven.“

„Smrt přichází znenadání, najednou, a nikoho nevynechá,“ zabasoval najednou strýc.

„Ty mlč, hubo,“ osopila se na něho tetka. „Tebe už mám dávno dost. A ty pojď,“ řekla a chytla Vášu za ruku.

Po strmém schodišti ho odvedla do jeho pokoje. Třetí schod stále ohavně vrzal, i když se ho kdosi pokusil za pomoci orezlých hřebíků vyspravit.

„Věříš v Boha, Vášo?“ zeptala se ho přede dveřmi tetka.

„Ne,“ řekl Váša.

Tetka se zamyslela, pokrčila rameny a potom řekla: „Koneckonců, to je tvoje věc. Mně z toho žádná újma neplyne. Ale řeknu ti, Vášo, děláš chybu. Například já,“ řekla a zabodla kostnatý prst do svého vyzáblého hrudníku, „já, Vášo, budu po smrti v nebi zářit jako slunce.“ Několikrát pokývala hlavou a pak seběhla zase dolů do kuchyně.

Váša se otočil čelem ke dveřím. Srdce mu začalo bušit, zpotily se mu dlaně. Když sebral dostatek odvahy, stiskl kliku a vstoupil. Od svých dvanácti let v pokoji nebyl. Při všech návštěvách se mu vyhýbal jako čert kříží. Hned za dveřmi se zastavil a rozhlédl se. Nic se nemůže stát, opakoval si v duchu. Dědu už sežrali červi. Položil kufr na malý stůl pod oknem a začal si vybalovat věci. V jeho pokoji bylo mement minulosti ještě více než v kuchyni. Na polici vedle okna byl dokonce položený oprýskaný angličák, který po přestěhování na Kladno několikrát oplakal. Nikdo mu na Kladně nevěřil, že doopravdy existoval. Byla to vzácnost propašovaná přes Polsko z Německa. Váša ho vzal do ruky a pomalu si ho prohlížel. Jeho chladný povrch byl tak familiérní, tak intimní. Rýha na levém předním blatníku byla jako stroj času. Zamrazilo ho za krkem. S cuknutím se otočil a mohl by přísahat, že ve dveřích zahlédl dědu.

II. STRÝC PLUH

První noc se ukázala být mnohem lepší, než si Váša představoval. Po večeři si se strýcem Pluhem zahráli karty, a když tetka odešla na kutě, vytáhl Pluh z holinky na zápraží láhev rumu a Vášu nepustil spát, dokud ji spolu nedopili. Ze zamklého morouse se vyklubal veselý chlapík se zvláštním smyslem pro humor. Tetce říkal Prkno a vždy se u toho hrdelně zasmál. Zprvu to bylo Vášovi nepříjemné, ale když se propili do plachtovní na etiketě, uvolnil se a přiznal se strýcovi, že se pobytu u nich bál, ale že teď už strach nemá. Strýc na něj mrkal a o půlnoci vytáhl z druhé holinky čabajku. „Prkno by puklo vzteky, kdyby to vidělo,“ zahihňal se při tom. „Já mám, Vášo, zase strach ze smrti. Léčil jsem se kvůli tomu i na psychiatrii. Několikrát.“

Váša sebou škulbl překvapením. Věděl od rodičů, že strýc měl v mládí nějaké potíže, ale otevřeně se o tom nikdy nemluvalo. Navíc mu bylo divné, proč strýc pracuje jako funebrák, když se bojí smrti?

„Pár let po *Verschlussu* se mi to výrazně zhoršilo. Byla to tenkrát taková divná doba. Spousta lidí, co znám, se tenkrát léčila. Převážně kvůli depresím. Vznikla kolem toho celá vědní disciplína, psaly se o tom učená pojednání. Počkej...“ Strýc se zvedl, přistoupil k malé knihovničce v rohu, kde měl položené noviny a křížovky, a něco hledal mezi ohmatanými svazky. „Něco ti ukážu.“

Položil pak obřadně před Vášu útlou knížku v bledězelené pevné vazbě. Uprostřed byla založená zažloutlým ústřížkem z novin. Váša knížku otevřel. Celou pravou stranu zabírala černobílá fotografie nevelkého nemocničního pokoje, ve kterém bylo pět lůžek. „Pa-

cienti trpící xenodeprivací, Praha 1941.“ Psalo se pod fotografií.

„Tady,“ zabodl strýc prst doprostřed stránky. „Tady ležím já.“

Váša se sklonil, aby se lépe podíval, ale na lůžku mohl ležet kdokoli. Otočil knížku, na přední straně bylo pozlacenými písmeny napsáno: „Xenodeprivace, dopady Krumlovského programu na národní zdraví.“

„To koukáš, prcku, jak slavného strejdu máš,“ řekl Pluh a hodil do sebe dalšího panáka. „Technicky vzato jsem tou jejich podělanou xenodeprivací netrpěl, ale házeli tenkrát všechny do jednoho pytle. Zpropadenej *Verschluss*.“ Strýc se rozpovídal o tom, jaké to bylo před uzavřením hranic. Vyprávěl, jak jeli s tetkou na svatební cestu do Drážďan, ale Váša ho brzy přestal poslouchat. Jednak nevěděl, kde Drážďany jsou, a pak se mu Pluh začal před očima podivně vlnit. Strýc na něj chápavě mrkl, dolil rum, Váša si přihnul a blaženě se usmál. Kořalka ho hrála v krku, v břiše a v nohách. Rozpouštěla strach i beznaděj.

* * *

Rudolf Pluh byl divný člověk. Většinou mluvil jen málo, mračil se a tu a tam si něco huhňavě pobrukoval pod vousy. Tetka Pluhová mu to trpěla jen proto, že jako funebrák domů nosil docela slušné peníze a všechny odevzdával jí. V komoře v prvním patře měla černou nedobytnou pokladnu, často se v komoře zavírala a nikdo jiný do ní neměl přístup. Říkala, že potřebuje klid na modlitby, ale strýc si o tom myslel své. Docházela sice každý týden do Mariánského spolku při kostele svatého Václava na Smíchově, ale jak byla pobožná, tak byla lakomá.

Pluh nebyl vždy takový kakabus. Než se zapletl s tetkou, byl to veselý chlapík a jeho i partu funebráků Otce Kerbera znali hospodští po celé Praze. V třicátém druhém dokonce sepsal funebráčkou hymnu a zapsal se nesmazatelně do historie cechu.

*My jsme hoši veselí,
a z rakví strach nemáme,
ve středu či v pondělí
do země je šoupáme.
Funebráku, jak se máš?
Funebráku, co děláš?
Spouštím rakve v jámu,
sloužím Kristu Pánu,
spouštím je tam vesele,
mrtví jsou mí přátelé!*

S tetkou se seznámil na malvazineckém hřbitově. On tam byl služebně, ona se svou nejlepšou přítelkyní Maruškou, hospodyní faráře Matějky, která zde měla pochované oba rodiče.

„Kampak, slečinky,“ řekl tenkrát bodře Pluh. Byl připitý a měl dobrou náladu. To, co z něho udělalo morouse, dostalo ho do Bohnic a změnilo mu celý život, na něj teprve čekalo. Mrkl na obě dívky a pozval je do nedaleké hospůdky „na něco na zahrátí.“ Obě zčervenaly studem a odmítly. „Máme naspěch,“ řekly, ale vzápětí přislíbily, že pokud se tu ještě někdy potkají, že jeho pozvání přijmou. Pluh se vesele zasmál a mlsně se olízl, když je sledoval, jak chvatně hřbitov opouštějí. Líbila se mu především Maruška, i přes neforemný tříčtvrteční kabát bylo vidět, že je to holka krev a mléko.

Jelikož bydlel jen kousek odtud, v podnájmu u Smíchovského nádraží, rozhodl se za týden ve stejnou dobu na hřbitov znovu zajít a zkusit své štěstí. Ke svému překvapení narazil u vchodu na tetku. Trochu zalitoval, tetka byla již tenkrát za mlada vyhublá a špičatý nos jí nepříjemně trčel z tváře. Usmívala se však na něj a po pátém panáku, zatímco ona upejpavě popíjela sladké víno, se mu opravdu začala líbit.

Po zavíračce ji doprovodil domů a domluvil si s ní další schůzku.

Šli tenkrát spolu do kina na nějaký film Voskovce a Wericha a Pluh se dobře bavil, ale tetka mu řekla, že to nebyl dobrý snímek. „Co je na tom špatného, když má člověk peníze. Doufám, že nejsi levičák?“

Pluh pokrčil rameny a vzal ji do drahé kavárny nedaleko Národního divadla. Tetce imponovalo, že měl Pluh stálý příjem, a snila o tom, jaké by to bylo, kdyby se mu o jeho finance starala ona.

Pluh byl šťastný, cítil se uvolněně a mužně. Všechny jeho předešlé vztahy byly jen nezávazné hrátky, přinejmenším z jeho strany. Když šel s tetkou ruku v ruce, krev rozproušenou kořalkou, a vyprávěl jí o svých zážitcích z pohřbů, visela mu tetka na rtech. Tu a tam se pokřižovala a to bylo vždy pro Pluha znamení, že má přihodit ještě něco pikantního. Jednou se rozpovídal o Jendovi Rokycanovi a o jeho chorobném chtíči. Jak se do vyprávění zabral, přestal si všimnout tetky a neviděl, jak bledne a bledne. Nakonec mu s křikem utekla a několik týdnů se s ním odmítala opět sejít. Musel ji pozvat na Vyšehrad do jedné nóbl restaurace na oběd, kde pochopil, že je do tetky bezhlavě zamilován, a pokud bude chtít, aby jejich vztah došel i fyzického naplnění, bude ji muset požádat o ruku.

Doba byla tenkrát tvrdá, bylo to nějakých pět, snad sedm let před aktivováním všech článků Beranovy doktríny, před *Verschlussem*. Jako funebrák neměl o práci nouzi, ale i tak si nemohl vyskakovat a musel se otáčet. Lidé šetřili i na smrti. Jeho podnájem plně vyhovoval nárokům svobodného mladého muže, ale byl naprosto nevhodný pro manželský pár; plíseň v kuchyni a společné záchody pro celé patro by na tetku zcela jistě velký dojem neudělaly.

Při jedné příležitosti mu tetka řekla: „Pokud bys mě snad chtěl někdy požádat o ruku, musel by si mě hodně dobře hmotně zabezpečit.“

Pluh se začal trápit. Jeho bodrost a veselí pomaličku vystřídal zamračený pohled a noční můry, ve kterých se plazil před tetkou na kolenou a prosil ji o políbení.

Osud mu však brzy přichystal příležitost jak dosáhnout svého. Nemohl tenkrát tušit, jak draze za to ovšem bude muset zaplatit.

III. UCHO

Ráno hned po snídani tetka Vášu vypakovala a do ruky mu strčila dobrozdání pro pana Kadlece, jeho nového zaměstnavatele.

Váša se divil, že ho po laciné kořalce nebolí hlava. Cítil se překvapivě dobře, podivné strýcovy řeči si nepamatoval a narůstalo v něm jakési očekávání. Až na holičskou praxi na Kladně a několik krátkodobých brigád na stavbách neměl se zaměstnáním valné zkušenosti, a tak se těšil, co ho u Kadlece čeká. Tetka mu jen řekla, že je to odborník a že u něj bude v dobrých rukách. Že to prý býval řezník, před *Verschlussem* pra-

coval dokonce v zahraničí, ale přihodilo se mu cosi podivného, vrátil se do Prahy a dal se na holičství.

Kadlec stál uprostřed holírny, mračil se na ubrusky přehozené přes holičská křesla a hledal na nich vlasy. Byl to rozložitý holohlavý chlapík se žlutou vráscitou tváří a mohutným knírem. Vznášel se kolem něj silný nikotinový odér, který Vášu udeřil do nosu hned, jak do oficíny vstoupil. Ač sám kuřák, zápach jiných vyznačů této neřesti nesnášel.

„Á,“ řekl Kadlec. „Prasečí rypák. Hned jsem tě, Vášo, poznal.“ Kadlec podal Vášovi ruku a usmál se na něj žlutými zuby. Váša mu předal dobrozdání, ale Kadlec psaní jen ledabyly přeložil a bez čtení si ho zastrčil do kapsy. „Jsme na to tady s Emou sami a sotva to zvládneme, takže jsem rád, že se k nám přidáš do party. Tohle prostřední křeslo bude tvoje, Vášo.“ Kadlec na Vášu mrkl a odvedl ho do malé místnůstky za oficínou, kde mu slavnostně předal bílý plášť.

„Jako dochtor,“ řekl uznale Kadlec, „jako docent,“ přikývl, sedl si k malému stolku s popelníkem a zapálil si. Váša si mlčky přisedl.

„Tak ty ses, Vášo, vyučil na Kladně?“ začal Kadlec.

Váša přikývl.

„Znals tam nějakýho Poléna?“

„To byl náš mistr,“ řekl Váša.

„Kapacita,“ řekl Kadlec. „Dobře jsem ho znal. Seznámili jsme se na jedné zabijačce...“ Kadlec se zasnul, přimhouřil oči a jakoby se přenesl na nějaké vzdálené místo. Za chvíli uslyšeli vrznout dveře a pak do místnosti vešla Ema.

Vášovi se zatočila hlava. S hrůzou si uvědomil, že to byla Ema Richterová. Asi ve čtvrté třídě se do ní bezhlavě zamiloval, ale rande, které si po škole domluvili, se

ukázalo být léčka a ze zálohy na něj vyběhl Emin starší bratr Lojza s několika kamarády a ošklivě ho ztloukli. Ema o tom jistě Kadlecovi vyprávěla, a proto znal jeho přezdívku, přemítal Váša. Byla ještě krásnější, než jak si ji ve svých nočních můrách představoval. Měla dlouhé kaštanově hnědé vlasy, vyzývavé rty a široké boky.

„Čau, Rypáku,“ řekla Ema ledabyle, vzala si z plechové skříňky na zdi bílý plášť, navlékla si ho a odešla do holírny.

Ruka s cigaretou se Vášovi na cestě k popelníku nepřírozně trásla. Myslel, že se před Kadlecem propadne studem, ale holič byl stále ještě zasněný, na tváři mu visel zvláštní úsměv a Váša hádal, že ve vzpomínkách bourá skot.

Váša se zhluboka nadechl, típnul cigaretu a podíval se oknem ven na ulici. Úzké silnice kolem Kadlecova podniku ho najednou dusily; nevěděl, jak přežít v domě, který ho připravil o klid, a netušil, jak pracovat po boku dívky, o které dodnes snil a věděl, že se k ní nikdy nebude moci přiblížit. Pamatovala si Ema na jejich „rande“, anebo to pro ni byla jen nevýznamná dětská taškařice? Váša netušil, zda bude mít kdy dostatek odvahy se na to Emy zeptat.

Po ulici se ke Kadlecovi holičství valil nějaký tlustý pán. Kadlec ho koutkem oka zmerčil a okamžitě se probíral. Vyskočil na nohy a rozhodně řekl: „První zákazník bude tvůj, Vášo. Chci vidět, co v tobě je.“

Ema u svého křesla obtahovala břitvy a výsměšně podotkla: „Neměl by se nejdřív rozkoukat?“

„Kdepak, kdepak,“ trval na svém Kadlec. „Podnikat se musí střemhlav. Kdo se bojí...“

„Sere v síni...“ dokončila za Kadlece Ema a křivě se usmála. Očividně to nebylo poprvé, kdy spolu tuto

slovní výměnu absolvovali, a Váša jim záviděl tu intimitu, to pouto, které společné zážitky mezi lidmi vytvářejí.

Pak cvakly dveře a zákazník vešel do oficíny. Váša pocítil strašné napětí, potily se mu ruce a záda. Když si tlustoch sedl do jeho křesla, měl Váša co dělat, aby mu kolem krku uvázal ubrousek. Neodvážil se podívat do zrcadla, v kterém tušil výsměšný pohled Emy. Nahmatal nůžky a téměř poslepu se pustil do práce. Stříhal však bravurně. Pán na křesle se uvolnil, a dokonce prohodil něco o první fotbalové lize. Když Váša zmínil, že je z Kladna, pán přímo chrochtal blahem, chválil tamní klub – historicky první mimopražský – a předpověděl mu slibnou budoucnost. Řekl, že má dokonce doma podepsanou fotografii Františka Kloze. Pak si přál být také oholen.

Ve Vášovi napětí rostlo, bobtnalo jako namočené luštěniny, metastázy se mu rozlézaly po celém těle. Nedalo se to vydržet. Vzal břitvu a obtahoval ji na řemeni, až to mlaskalo. Pak ji položil na umyvadlo a pána nervózně namydil. Když to bylo hotovo, vzal zase do ruky břitvu, přešel jí pánovi po líci a pak, jak se v něm vzdouvalo to napětí, rozmáchl se a jedním švihem mu ušmíkl ucho. Praštil břitvou o zem a vyběhl v zakrváceném plášti na ulici.

Tlustý pán řval bolestí jako býk. Potácel se po oficíně, ruku si držel na té hrozně ráně a krev mu kapala přes prsty na podlahu. Ema s Kadlecem stáli úplně zkoprnělí, neschopni pohybu. Pozorovali, jak se uříznuté ucho kutálí po podlaze jejich směrem a prkenně mu jako špatně promazané automatony ustupovali z cesty. Pak se stalo, že se k nim tlustý muž otočil, udělal pár kroků a šlápl na své ucho. Sklouzl po něm, upadl a zůstal bez hnutí ležet. Hned poté se v mdlobách složila i Ema.

Kadlec zatřásl hlavou, jako by chtěl zahnat dotěrné vzpomínky, které krev tlustého pána vyvolala z podvědomí, vytáhl z pláště krabičku cigaret a jednu si opatrně zapálil.

„Podnikat se musí střemhlav,“ řekl kousavě na vlastní účet a pokýval hlavou. „Tak to bychom měli.“ Několikrát silně potáhl, pak přistoupil k telefonu a vytočil číslo záchranky a policie. Pak se sklonil k Emě a lehce ji poplácal po tváři. Otevřela oči, zamrkala a zmateně se rozhlédla. Kadlec ji posadil do jejího křesla a přinesl sklenku s vodou a láhev rumu.

„Kde je Váša?“ zeptala se přidušeně.

Kadlec jen pokrčil rameny.

IV. TAM

Policisté našli Vášu asi sto metrů od Kadlecova podniku, jak sedí na obrubníku. Celý se třásl, obličej schovaný v dlaních od krve. Na jejich výzvy nereagoval a neprobral se z transu, ani když mu dali pár facek. Naložili ho do auta a na radu náčelníka odvezli na psychiatrii.

Po krátkém soudu skončil Váša na „Dvojce“ v Bohnicích. Policisté ho předali tlusté sestře v administrativní budově a ta ho do jeho domovského pavilonu odvedla ústavním parkem.

Když za ním zaklaply masivní zamřížované dveře pavilonu, Váša se po letech konečně cítil v bezpečí. Sem za ním děd nemohl. Sestra ho usadila ve společenské místnosti a řekla, ať chvíli počká, než si na něj pan primář udělá čas.

Váša čekal. Schoulil se v nepohodlném zeleném křesle s dřevěnými područkami a představoval si, že je ob-

klopený neproniknutelnou soustavou pevností, tak jako celá republika, izolovaný, skrytý všem zkoumavým pohledům. Jeho soukromý *Verschluss*, napadlo ho a převaloval tu myšlenku na jazyku: *Privat Verschluss*, šeptal. Nevnímal hádky chovanců při hře v kostky, neslyšel pištění staré paní v rohu, když ji sestry chtěly odvézt na pokoj. Přesto do jeho vědomí postupně pronikal jakýsi tichý hlas. Nevěděl přesně, co říká, ale byl čím dál tím víc zřetelnější a jasnější. Váša sebou škubl a zmatečně se rozhlédl.

Ode dveří k němu pomalu přicházela postarší paní v šedivém vytahaném svetru. Pohybovala rty, ale nezdálo se, že by říkala něco konkrétního. Váša od ní nedokázal odtrhnout oči. Bylo na ní cosi uhrančivého, nadpozemského. Než k němu však došla, uchopil ji jeden zřízenec za rameno a otočil k chodbě do jídelny. Váša sebou cukl a trhavě se postavil.

„Tak pojďte,“ řekla sestra, která se objevila vedle něj. „Pan primář čeká.“

Profesor Wollman seděl za masivním dubovým stolem a pročítal si zprávu policejního psychiatra. Na Vášu se ani nepodíval, ale cvrnkl jeho směrem krabičku cigaret. Váša se posadil na židli před stolem, vyklepal jednu cigaretu a zapálil ji benzínovým zapalovačem ve tvaru pistole. Fascinovaně si zapalovač prohlížel. Měl perleťovou rukojeť a pozlacenou spoušť, na jedné straně notně ohlazenou. Vytáhl zásobník a mimoděk si přivoněl k vatě nasáklé benzínem. Zavřel oči a vychutnával si tu exotickou vůni.

„Co jste to prováděl, mladý muži?“ zeptal se z nena-dání Wollman.

Váša chvatně zapalovač odložil a podíval se Wollmanovi do očí. Byly smutné, ověncené vráskami. Rozhlédl

se, jako by se chtěl ujistit, že v místnosti již nikdo jiný není.

„Nemohl jsem to už vydržet, pane doktore,“ řekl potichu.

„Chápu,“ řekl empaticky Wollman, natáhl se pro cigarety se zapalovačem a zastrčil si je do náprsní kapsy svého pláště.

„Ale musím říci, že se mi ulevilo. Moc se mi ulevilo,“ přiznal se Váša. „Ten strach je najednou pryč. Jako by nikdy nebyl. Vidím vše teď tak jasně.“

„Výborně,“ pokýval hlavou Wollman a něco si zapsal do dokumentace. Váša čekal, co bude dál, ale lékař mlčel a četl si cosi ve Vášově spisu. Najednou zvedl hlavu a ztvářil se, jako by byl překvapený, že Vášu vidí. „Vy jste ještě tady?“ zeptal se. „Chcete k tomu ještě něco dodat?“

„Myslel jsem...“

„Ano?“

„Myslel jsem, že mi dáte nějaké prášky.“

„Vždyť nevím, co vám je. Co vás trápí? Jaké prášky byste potřeboval?“

„Nevím, nevyznám se v tom.“

„Proč o tom tedy mluvíte?“

Váša zmateně zamrkal a ztichl. Měl nutkání lékaři vše povědět, ale bál se, že by se mu smál. Nikomu o svých potížích nikdy nevyprávěl. To byla pravděpodobně ta největší chyba, které se dopustil. Jak se říkalo: sdělené neštěstí je poloviční neštěstí. Přesto... Nervózně přiložil cigaretu k ústům a potáhl.

Mlčky se na sebe dívali. Váša se chtěl zvednout, ale Wollman se na něj tak zvláště, téměř nezatelně usmál a kývl hlavou. Vášovi to dodalo odvalu. Otevřel pusku, ale v tom se Wollmanovi rozsvítilo červené světlo na interkomu.

„Ano?“ zavrčel a omluvně se na Vášu usmál.

„Pane profesore,“ ozvalo se chrčivě z reproduktoru, „přijďte na Pětku, prosím.“

Vášu odvedli na pokoj. Připomínal mu fotografii, kterou mu ukázal strýc v té staré knížce o xenodeprivaci. Nemocnice a jejich vybavení očividně za posledních dvacet let neprošly žádnou viditelnou změnou. Vášu napadlo, že to byl možná i přímo ten samý pokoj, špinavá šmouha na stěně mu přišla jaksi povědomá.

Ze zamyšlení Vášu vytrhly šouravé kroky a pak mu kdosi položil na rameno vrásčitou ruku. Váša sebou vyděšeně škubl.

„Čenda Mach,“ představil se chlapík a propichoval Vášu pohledem. „Budu ti říkat Prasečí rypáku. Líbíš se mi, a proto si s tebou musím nutně promluvit. Ostatně, to, o čem budem mluvit, vyprávím každému příchozímu, protože musím mít jistotu. Jinak bych se zbláznil. Pojd!“

Mach Vášu zavedl tmavou chodbou do koupelny. Páchlo to tam laciným mýdlem, plísní a vlhkem. Stařík se posadil na dlouhou lavici u zdi, pokynul Vášovi, aby usedl vedle něho a nabídl mu cigaretu. Sám si také zapálil, vyfoukl kouř a chvíli mlčel. Poté řekl: „Především, nejsi pekař?“

„Ne,“ řekl udiveně Váša.

„Jaké je tvé řemeslo?“

„Jsem holič.“

Muž spokojeně přikývl a pokračoval ve výslechu: „A co tví příbuzní? Nejsou někteří z nich pekaři?“

„Ne.“

„Dobrá,“ řekl Mach. „Věřím ti, protože člověk s takovou tváří, jako máš ty, by přeci nemohl lhát ubohému starci.“

Váša pokýval hlavou a nepatrně si odsedl. Celé setkání mu bylo nepříjemné. Chtěl se vrátit na pokoj, vybalit si věci a ustlat postel. Cítil se velmi unavený a chtěl si odpočinout.

„Tak pekař nejsi?“ ujistil se ještě jednou Mach.

„Ne, nejsem. Jsem holič.“

„Tak, tak,“ přikývl Mach a pohladil Vášu po zádech. „Protože, Rypáku, kdybys byl pekař...“ Mach se odmlčel a típnul cigaretu. Pak vytáhl z kapsy županu vystřelovací nůž. „Žádný pacient, který se sem dostane, nesmí být pekař. Nesmí, jinak by byl se mnou konec. Víš, Rypáku, po mně jde klan Stejskalů, chtějí mě udusit kváskem!“

Váša se nože zprvu lekl, ale když se ukázala pravá podstata Machova trápení, uklidnil se.

„Tak tedy poslouvej, Rypáku,“ řekl Mach. „Půjdeš mi na ruku. Budeš slídit po pekařích a chránit mě před nimi. Když se dozvíš, že tu nějaký je, zvedneš ruku a vztyčíš tři prsty. Takhle. Rozumíš?“ Váša přikývl, jeho averze k Machovi však rostla každým okamžikem. Když se však chtěl zvednout k odchodu, Mach ho křečovitě uchopil za ruku a nepustil ho po celou dobu, co mu vyprávěl svůj příběh.

Mach jednou v housce z místní pekárny našel zapečenou myš. Rozhlásil to všude po okolí a lidé přestali do pekárny chodit a do půl roku podnik zkrachoval. Majitel, jakýsi Stejskal, si pak na Macha jednou počkal před domem, vyhrožoval mu smrtí a několikrát ho dokonce uhodil. Mach dostal strach a odstěhoval se na druhý konec Prahy. Jenže se nemohl zbavit dojmu, že všichni pekaři si ho podezřívavě prohlížejí. Doma pak rozřezával chléb a rozlamoval housky a freneticky je prohledával, jestli v nich opět není něco zapečeného. Hubnul a chátral, až ho příbuzní poslali na psychiatrii.